

СЕМИСАЛ А.В.,
аспірант,
Білоцерківський національний аграрний університет,
Україна

КООПЕРАЦІЯ – ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

Стійкому розвитку молочного скотарства у провідних країнах світу сприяло становлення кооперації. Так, у США та країнах ЄС більшість фермерів охоплено кооперативними відносинами. У США функціонує 1700 кооперативів із виробництва молока та молочної продукції. Переваги від кооперації для фермерів, що виробляють молоко: конкурентоспроможна ціна; гарантований ринок збуту та доступ до світового ринку; якість та безпечність виробництва; можливості залучати послуги та використовувати технічні ресурси за доступними цінами; формування ланцюжків поставок із вищою доданою вартістю за рахунок наявності у кооперативі переробного молокозаводу; можливість бути представленими в законодавчих, нормативних та суспільних відносинах [1].

У країні створено транснаціональний молочний кооператив Dairy Farmers of America – незалежну кооперативну асоціацію (союз) виробників молока. До цієї організації входить більш як 17 000 виробників молочної продукції в 48 штатах, на які припадає близько 5,5% світового виробництва молока. Основними напрямками діяльності кооперативу є: страхування, фінанси, випасання худоби, енергетика, управління ризиками та поставками ферми, програми розвитку лідерства, підтримка перспективних студентів, які бажають працювати у молочному або харчовому напрямках бізнесу. Цікавим є досвід кооперативу, який формує спеціальний фонд, що забезпечує ліквідацію наслідків стихійних лих за рахунок продукції і грошових пожертв. Приблизно 18% бюджету підприємства спрямовується на використання нових технологій та на забезпечення максимальної природності процесу, зокрема, орієнтація на мінімізацію використання енергії за рахунок відновлюваних джерел – метан з

коров'ячого гною перетворюють на природний газ, а на фермах заохочують до використання енергії вітру або сонця.

Становить інтерес датської мультинаціональної компанії Arla Foods, створеної злиттям шведського молочного кооперативу Arla і датської молочної компанії MD Foods. Цей кооператив об'єднує 12 600 власників молочних ферм у Швеції, Данії, Великобританії, Німеччині, Бельгії та Люксембургу. Його виробничі підрозділи розміщені в одинадцятьох країнах світу, а відділи продажів – у тридцяти. Заслуговує на увагу вітчизняної практики утримання консультантів-інспекторів, які регулярно відвідують господарства кооперативу та надають консультації щодо забезпечення здоров'я тварин і підвищення якості молока. Ще однією перевагою кооперації є сумлінна участь кожного фермера у відтворенні національного стада – викривлення чи приховування інформації про здоров'я стада або показники продуктивності може підірвати репутацію підприємства, яким володіє на пайових засадах кожен виробник молока. Несумлінні члени можуть виключити із кооперативу. У жовтні 2015 р. компанією ввела в дію глобальну програму Arlagården, в якій основна увага приділяється якості молока, безпеці харчових продуктів і захисту тварин тощо. Програма охоплює 16 різних стандартів, які є єдиними для всіх членів кооперативу.

Дослідники сучасних тенденцій в розвитку молочної галузі зазначають, що в економічно розвинених країнах, зокрема США, країнах ЄС, Новій Зеландії, Аргентині, Австралії лідируючими позиціями в експорті сирів, сухого молока, молочної сироватки, діють потужні транснаціональні компанії з виробництва та переробки молока. У десяти лідерів за формою власності майже половина є кооперативами та належать фермерам.

Характерною особливістю реформ у сільському господарстві Нової Зеландії стала відміна державної підтримки та усіх регулівних положень, які обмежують конкуренцію. У результаті змінилася структура молочного сектору – зменшилася кількість ферм і збільшилося поголів'я молочного стада із 144 корів до 414. Фермери входять до складу кооперативів, найбільшим з яких є

«Фонтерра» (Fonterra Cooperative Ltd.). Власники цього кооперативу – 10 500 фермерів [2]. Його створено у 2001 р. в результаті злиття двох великих кооперативів – New Zealand Dairy Group и Kiwi Co-operative Dairies. New Zealand Dairy Board є головним експортером продукції (95 % сукупного експорту молочних продуктів з країни). Структурні підрозділи кооперативу охоплюють 140 країн світу, на них припадає третина міжнародної торгівлі молочними продуктами. Важливим напрямом діяльності цього кооперативу є захист навколишнього середовища від викидів, забруднення води та повітря, на що компанія виділяє своїм фермерам понад 8 млн дол. США. Нині кооператив виробляє біопаливо, шляхом переробки відходів від виробництва казеїну на біоетанол.

За рахунок об'єднання у кооперативи та створення вертикальної кооперації із спеціалізацією на виробництві молока фермери можуть брати участь в управлінні доходами від реалізації молочної продукції. За рахунок кооперації у цих країнах були також вирішені суперечності між фермерами з виробництва молока та молочною промисловістю.

Список використаних джерел

1. Радько В. І. Підвищення стійкості виробників продукції молочного скотарства: теорія, діагностика та функціональне забезпечення. Київ, 2018. 384 с.
2. Иванова, С.В. Кооперативы в мировом молочном подкомплексе: позиции и стратегии [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.viapi.ru/download/2015/30841.pdf>.